

Partide și sisteme de partide europene

I. Informații generale

Toma Burean
str. Minerilor 87 sala 204
burean@fspac.ro
Consultații: luni de la 10-12

Anul al II-lea, semestrul al II-lea
Cod curs: UPS2222
Cursul este obligatoriu

Studentii înscriși la disciplina Partide și sisteme de partide europene trebuie să fi acumulat o serie de cunoștințe și deprinderi predate și discutate la următoarele cursuri: Introducere în metodologia cercetării științelor social/politice, Introducere în științele politice, Politica comparată: teorie și metodă, Metode cantitative de analiză în științele politice, Comportament politic

Studentii trebuie să posede cunoștințe temeinice de metodologia cercetării științelor sociale, analiza cantitativă, să poată efectua asocieri simple, corelații, să interpreteze rezultatele sondajelor și ale barometrelor de opinie publică. Cei care nu ating pragul minim necesar pentru a parcurge acest curs le este recomandată revizuirea materialelor de curs la Metode cantitative de analiză în științele politice și Introducere în metodologia cercetării științelor social/politice.

Descrierea cursului

Cursul prezintă unele conexe importante în studierea partidelor politice. De asemenea se va ocupa cu descrierea ideologiilor. Astfel ne vom referi la descrierea partidului ca actor care are un rol important în democrație dar și ca obiect principal de studiu. Seminariile vor aprofunda conceptele dezbătute la curs.

Organizarea temelor în cadrul cursului

Scopul acestui curs este să familiarizeze studentii cu formarea partidelor, structural or organizațională și profilul ideologic. A doua parte analizează partidele interacționând și identifică comportamentul partidelor în system. A treia parte discută rolul partidelor în reprezentarea cetățenilor.

- **Formatul și tipul activităților implicate de curs**

Cerinte:

2 rezumate critice (50% din nota)

Lucrare finala: (50% din nota)

Cerintele pentru lucrare:

- 5 pana la maxim 10 pagini Times New Roman caractere 12 spatiere 1,5

- Lucrarea trebuie sa contina si o bibliografie. Lucrarile fara bibliografie nu sunt acceptate si nu vor fi evaluate.

- **Materiale bibliografice obligatorii**

Materialele bibliografice obligatorii sunt capitolele 8, 9 si 11 din Manual de Stiinta Politica, editori Robert E. Goodin si Hans-Dieter Klingeman, editura Polirom, publicat in 2005.

Carti de referinta:

Goodin, Robert E. si Klingeman, Hans-Dieter.(2005). *Manual de Stiinta Politica*, editura Polirom, Iasi; (biblioteca facultatii de stiinte politice)

Althaus. S. L. (2003). “*Collective Preferences in Democratic Polities: Opinion Surveys and the Will of the People*” New York, Cambridge UP, 97-144; (CD)

Zaller, J. (1992). *The Nature and Origins of Mass Opinion*, Cambridge U.P., pp. 6-52 (CD)

- **Materiale și instrumente necesare pentru curs**

Toti studenti trebuie sa posede adrese de email pentru a putea trimite rezumatele si eseurile.

Materialele care trebuie citite sunt in format electronic. Este nevoie de programul Microsoft Office pentru a le citi.

Unele documente vor avea formatul PDF. (portable document format). Acestea vor putea fi citite cu Adobe Reader.

Pentru ce interesati in a cerceta profilul electoratului roman, vor avea nevoie si de programul SPSS 15 sau de programul STATA sau R.

- **Calendar al cursului** (orientativ - 1 pagină)

sfarsitul lunii octombrie – prima intalnire

17 martie data limita pentru rezumatul nr. 1

17 aprilie data limita pentru rezumat ul al II-lea

13 iunie data limita lucrare

- **Politica de evaluare și notare** (orientativ - 1 pagină)

Evaluarea se face pe baza rezumatelor si a eseului.

2 rezumate critice: 50% din nota

Lucrare finala: 50% din nota

Rezumatele testeaza si exerseaza capacitatea de sinteza si analiza a studentului.
Eseul va testa cunostintele si aplicabilitatea acestora.

Format eseu:

Eseul trebuie sa fie intre 2000-3000 de cuvinte si va trebui sa explice formarea unui partid politic, plasarea lui pe axa stanga dreapta, organizarea interna si profilul electoratului.

Studentii sunt incurajati sa foloseasca materialele din care au trebuit sa faca rezumat. Fiecare eseu trebuie sa contina o bibliografie. Formatul de editare trebuie respectat pe tot parcursul eseului.

Elemente de deontologie academică:

Studentii care vor plagia sau se vor angaja in fraudă academica vor primi nota 1 si vor fi raportati la catedra cu recomandarea de exmatriculare. Ghidati-va dupa urmatoarele criterii:

Lucrul in grup neaprobat de titularul de curs constituie fraudă academica.

Prezentarea unei lucrari scrise de altcineva ca fiind propria munca, este plagiat.

Folosirea de materiale sau surse neautorizate la examene inseamna inselaciune.

Prezentarea de lucrari prezentate la alte curs sau cursuri fara permisiune constituie fraudă academica.

Pentru mai multe informatii consultati acest link:

http://www.polito.ubbcluj.ro/polito/documente/reguli_plagiat.pdf

• Studenți cu dizabilități

Studentii pot contacta pe titularul cursului prin email la adresa tomaburean@yahoo.com

Toate materialele vor fi distribuite in format electronic prin email.

• Strategii de studiu recomandate

Studentilor li se recomanda sa respecte datele limita cerute. Studentilor li se recomanda sa citeasca cu atentie articolele pe care le au de citit si sa ia notite. Parcurgerea unui text o singura data nu este suficienta. Textul trebuie citit o data in intregime, apoi a doua oara se recitieste textul dar de data asta luandu-se notite. Studentii trebuie sa se gandeasca la exemple pentru fiecare teorie prezentata sau despre care au citit.

Modulul I

Formarea si dezvoltarea partidelor politice

Obiectivul acestui modul este de a familiariza studentii cu abordările cele mai importante ale originii partidelor politice. Aceasta parte a suportului de curs va defini partidul politic, il va plasa in randul disciplinelor stiintei politice, si va explica interdisciplinaritatea acestei materii.

Obiective:

- Cunoasterea importantei partidului politic
- Cunoasterea abordarilor principale
- Cunoasterea legaturilor dintre partide si sistemul politic

Schema logica a modulului:

1. Ce este partidul politic
2. Tipuri de partide
3. Stadii in evolutia partidelor

Teme si intrebari de raspuns si rezolvat:

Care este definitia extinsa si restransa a partidului politic

Care tipuri de partide nu mai sunt considerate relevante pentru sistemul politic modern ?

In care etapa de dezvoltare se afla partidele politice romanesti?

Formarea si dezvoltarea partidelor politice

Studiul partidelor in Europa are trebui sa se realizeze comparativ. O abordare comparata are avantajul de a reliefa particularitatile sistemului de partide european.

1. Partidele americane

Janda ne propune o sa privim partidele americane pentru a le intelege pe cele europene. Partidele americane nu au lideri, nu exista un guvern in sens european nici opozitie nici lideri ai acestora. Maurice Duverger scrie ca partidele americane au o „structura arhaica” asemanatoare cu partidele europene de secol XIX de aceea Duverger le numeste „partide traditionale”. Elderveld considera ca sistemul american de partide este caracterizat de „stratarhie” . Stratarhia este un sistem neierarhizat de parghii de control cu putere difuza si responsabilitate limitata. Leon Epstein scrie ca partidele din

America sunt puțin coezive în formularea politicilor naționale. Puterea lor este mai mare la nivel local și de stat și nu au membri cotizanți. Keefe la rândul său definește partidele americane ca fiind cu putere dispersată formată din grupuri de coaliție și ideologie eterogenă.

2. Definiții ale partidului

În teoria partidelor europenei dețin supremația față de americani și asta deoarece numărul partidelor este mult mai mare în Europa și pentru că numărul de țări cu sisteme de partide este mult mai mare.

- Edmund Burke: “Partidul este un grup de oameni reuniți în scopul promovării prin strădania lor comună a interesului național pe baza unui principiu specific acceptat de către toți membrii”.
- Anthony Downs: “un grup de oameni care doresc să controleze aparatul guvernamental prin obținerea de funcții publice în alegeri constituite legal”
- Kenneth Janda: partidul poate fi definit ca o organizație având ca unul dintre scopuri propulsarea în poziții guvernamentale ai acelor reprezentanți pe care îi recunoaște în public
- Giovanni Sartori: Orice grupare politică, identificabilă printr-o denumire oficială, care prezintă candidați în alegeri (libere sau nu) și este capabilă să-i propulseze pe aceștia în funcții publice, este un partid
- La Palombara și Weiner: 1. continuitate organizațională 2. structură organizațională 3. „o hotărâre conștientă din parte liderilor locali și naționali de a acapara și a deține puterea decizională 4. străduința de a obține sprijinul electoratului

3. Tipuri de partide

Maurice Duverger “The origin of parties”:

Capitolul de față face referire la anumite partide politice și apariția acestora în funcție de un criteriu: originea lor. Mai precis, la baza formării unui partid poate exista o origine electorală și parlamentară sau o origine extraparlamentară.

I. Originea electorala si parlamentara a partidelor

Mecanismul unei astfel de geneze este urmatorul:

- 1) crearea grupurilor parlamentare
 - impulsul care a condus la formarea de astfel de grupuri a fost comunitatea de doctrine politice, proximitatea geografica sau dorinta de a sustine o anumita profesie
- 2) aparitia comitetelor electoral este strans legata de :
 - extinderea sufragiului popular
 - dezvoltarea sentimentelor egalitariene
- 3) stabilirea unei conexiuni permanente intre acestea

II. Originea extraparlamentara a partidelor

De multe ori forma unui partid este sustinuta de institutii preexistente, a caror activitati au loc in afara alegerilor si a parlamentului, de aceea vom putea vorbi despre o creare a partidului din afara sferei parlamentare. Exista numeroase grupuri care determina crearea unui partid si putem aminti urmatoarele:

- 1) uniunile comerciale
 - multe dintre partidele socialiste au la originea lor astfel de grupuri (Partidul Laburist britanic a fost format in momentul in care Congresul uniunilor comerciale decid crearea unei organizatii parlamentare si electorale, partidele muncitoresti)
- 2) societatile filosofice/ grupuri de intelectuali
 - uneori grupuri de intelectuali sau asociatii studentesti stau la baza aparitiei unor partide (mai precis acestea sunt partide de stanga), partide care pot supravietui in tari cu sufragiu limitat (pentru a gasi suport);
- 3) bisericile/ secte religioase
- 4) asociatii ale fostilor salariati (ex-servicemen's associations)
 - astfel de asociatii au jucat un rol important in crearea patidelor fasciste sau cvasi-fasciste, a ligilor
- 5) societati secrete, grupuri clandestine
- 6) grupurile comerciale si industriale
 - ne referim la banci, companii mari, combinate industriale, federatii ale angajatilor;
 - astfel de grupuri actioneaza atat de discret incat nu se poate demonstra pe baza evidentelor ca astfel de grupuri stau la baza aparitiei unui partid ci doar prin presupuneri (un exemplu este

Partidul Conservator Canadian in aparitia caruia s-a implicat banca din Montreal si mediul de afaceri canadian).

III. Diferente intre partidele cu origine extraparlamentara si cele cu origine parlamentara

- 1) partidele cu origine extraparlamentara sunt mai centralizate, mai coerente si mai disciplinate, au o independenta mai mare fata de reprezentarea parlamentara
- 2) grupurile parlamentare influenteaza mai mult partidele cu origine parlamentara
- 3) partidele cu origine parlamentara au ca esenta a vietii de partid castigarea de locuri in Parlament
- 4) in cazul partidelor cu origine extraparlamentara lupta electorala ramane importanta dar este unul dintre scopuri, nu scopul suprem, un element al activitatii generale a partidului, un mijloc de a realiza scopurile politice.

Maurice Duverger “Caucus and branch, cadre parties and mass parties”

Autorul ofera si o **definitie** a partidului: o colectie de comunitati, o uniune de grupuri mici dispersate de-a lungul unei tari si legate prin institutii de coordonare.

Pentru ca caucus corespund partidelor de cadre si branch corespund partidelor de masa am realizat un tabel care surprinde aspectele caracteristice ambelor categorii de partide .

Caucus/ Partide de cadre	Branch/Partide de masa
Caucus= nucleu al unui partid , considerata elita sociala traditionala	Branch= ramura, filiala, o parte a unui tot care nu poate exista separat
Natura – este limitata, au un numar mic de membri, nu cauta extinderea, este un grup inchis; <u>descentralizate</u> , avand legaturi slabe in interiorul oragnizatiei	Natura – este extensiva si doreste inrolarea de membri, sa-si multiplice membrii cu scopul de a-si intari puterea; <u>centralizate</u> si dezvolta legaturi mult mai ferme si mai stranse intre membri si conducere;
Puterea sta in calitatea membrilor, care sunt persoane foarte influente	Puterea sta in cantitate adica numarul membrilor
Tip arhaic de structura: <ul style="list-style-type: none"> - organizare colectiva slaba - predominanta consideratiilor individuale 	Tip modern de structura: <ul style="list-style-type: none"> - organizare colectiva accentuata - influenta si implicare la nivel local sau inferior pentru a putea intra in contact cu cat mai multi posibili membri;
Expresia clasei de mijloc	Expresia maselor

Semipermanente (adica in afara perioadelor electorale ele vor “hiberna” fara a avea intalniri regulate sau frecvente)	Permanente – activitatea lor ramane puternica si intre alegeri
Caracterul intalnirilor : tactici electorale	Caracterul intalnirilor: tactici electorale plus educatie politica membrilor (acestia provin din randul maselor deci au nevoie de educatie politica deoarece nivelul cunostinetlor lor este relativ scazut)
Membri: sunt persoane cu influenta, al caror prestigiu, nume sau legaturi pot asigura castigarea voturilor; experti care stiu pregati alegerile, sa conduca camapnia si sa mentina contactul cu candidatii	Membrii: provin din randul maselor cu o educatie de nivel mediu sau scazut
Aderenta: caracter selectiv – membershipul este obtinut prin cooptare tacita sau prin nominalizare formala, pe baza aptitudinilor si calitatilor individuale	Aderenta: caracter extensiv/deschis – oricine poate intra in cadrul partidului in calitate de membru si este sustinuta intrarea a cat mai multor persoane in organizatie
Sustinere financiara: din partea unor finantatori constanti	Sustinere financiara: cotizatiile membrilor
Sufragiul universal a determinat partidele de cadre sa fie mai flexibile in ce priveste aderenta	Sunt o inventie socialista, primele care au organizat masele, le-au oferit educatie politica si a recrutat din randul lor elitele muncitoresti

Sigmund Neumann “The party of democratic integration”

Partidele moderne si-au largit scopul initial dar si puterea in cadrul comunitatilor politice, fapt ce a condus la schimbarea functiilor si caracterului partidelor. Astfel, dintr-un partid al reprezentarii individuale avem de-a face cu un partid al integrarii sociale.

Acest proces de transformare a parcurs 3 stagii:

- 1) partidele moderne isi au originea in miscarile muncitoresti sau in clasa de mijloc care doreau sa indeparteze societatea feudala si sa primeasca dreptul de a fi reprezentate (Revolutia franceza)
- 2) emanciparea omului rational din limitele impuse de ‘vechiul regim”
- 3) acesti indivizi “eliberati” trebuiau reintegrati intr-o societate ceea ce ar conduce la oprirea fragmentarii societatii “laissez-faire”; o noua ordine sociala a fost sustinuta de factori precum: industrializarea dominanta, urbanizare radicala, migratie internationala, razboaiele si revolutiile aparute. Aceasta faza constituie criza societatii moderne.

Partidul reprezentarii individuale este caracteristic unei societati cu un domeniu politic restrictiv si cu un grad de participare limitat. Activitatea de membru se limiteaza la vot iar partidul este inactiv

intre perioadele electorale in ceea ce priveste activitatea. Functia principala a unui astfel de partid este cea de selectie a reprezentantilor, care o data instalati beneficiau de un "free mandate" adica erau responsabili doar in fata propriei constiinte si nu in fata alegatorilor.

Partidul integrarii are o influenta accentuata asupra tuturor sferelor vietii cotidiene a indivizilor. Este o grupare care dezvolta relatii stranse intre membri si conducere dar implica si platirea unei cotizatii din partea membrilor. Are un caracter extensiv adica sustine implicarea si membershipul a cat mai multe persoane in cadrul organizatiei. De obicei exista un grup mic activ in interiorul acestui partid si de aici apar tendintele oligarhice ale partidelor moderne de masa , cand un grup mic decide pentru majoritatea dezinteresata si apatica.

Tipuri de partid al integrarii sociale:

- partidul intergrarii democratice
- partidul integrarii totale : bolsevism, fascism, national socialism;
 - se cere "unconditional surrender" (supunere neconditionata)
 - interzice orice libertate relativa de a alege cat si orice posibilitate de coalitie sau compromis intre partide.

Tipuri de Partide II. Partidele intre stat si scoietate:

Modele de organizare a sistemului de partide in schimbare si democratia partinica.(Emergenta partidului cartel) (Richard Katz si Peter Mair)

Asumptia comuna in studiul partidelor e ca partidele trebuie clasificate si intelese luand in considerare relatia lor cu societatea civila. De aici rezulta doua asumptii: modelul partidelor de masa ca model standard si subestimarea faptului ca partidele pot fi diferite si pe baza relatie care o au cu statul.

Ambele asumptii sunt gresite: modelul partidelor de masa e legat de o anumita conceptie despre democratie si de o anumita structura sociala (niciuna nu caracterizeaza societatea postindustriala). In al doilea rand acest model implica un proces liniar de dezvoltare al partidelor care are ca finalitatea un model final. (Katz si Mair vad procesul ca pe unul dialectic in care fiecare tip nou de partid genereaza o reactie care stimuleaza dezvoltarea, din aceasta perspectiva partidele de masa sunt doar etapa a dezvoltarii). Dialectica nu e generata doar de schimbarile din societatea civila ci si de relatia cu statul.

Partide de masa si partidul catch-all.

Modelul partidelor de masa necesita doua preconditii referitoare la conditiile institutionale necesare democratiei si la conditiile organizationale necesare succesului in alegeri.

In modelul arhetipic de *partid de masa*, unitatile fundamentale ale vietii politice sunt:

- grupuri sociale predefinite si bine definite,
- membership-ul leaga toate aspectele vietii individuale de partid.

Politica are la baza competitia, conflictul si cooperarea dintre grupuri, care participa la politica prin intermediul partidelor, emit cereri si incearca sa acapareze puterea. Interesele grupurilor se traduc in programele politice ale partidelor iar disciplina de partid e o necesitate. Legitimarea partidului depinde de implicarea cetatenilor in formularea programului partidului, si de aici rezulta nevoia unui numar mare de membri care sa formuleze cereri catre partide, si de suprematia partidului extra-parlamentar.

Votul depinde de captarea masei electorale intr-un anumit sub-grup pe care il reprezinta partidul de aceea competitia electorala devine una a mobilizarii. Totusi la nivelul sistemului controlul popular asupra politicilor este realizat. Cetatenii aleg, sustin programul unui anumit partid care castiga alegerile obtinand major voturilor. In acest model partidul constituie liantul dintre cetateni si stat. Succesul electoral depinde de mobilizare si deci de fidelizarea posibilor sustinatori. Datorita legitimitatii si eficientei Maurice Duverge se astepta ca acest model sa fie adoptat de toate partidele (contagiune de la stanga).

Aceasta viziune e contrazisa de Kirscheimmer care ofera un nou tip de partid numit *catch-all party*. Eroziunea diferentelor societale din anii 50-60 insemna ca alegatorii nu se mai puteau identifica la fel de bine cu anumite grupuri sociale si deci nu-si asuma interese pe termen lung. Aparitia statului bunastarii face posibila aparitia unor programe care puteau servi acum tuturor. Nu in ultimul rand mass-media a facut posibil ca alegatorii sa se comporte mai putin ca participanti activi la viata politica si mai mult ca consumatori. A rezultat un nou model de partide si o noua conceptie despre democratie pe care unii au numit-o: americanizarea politicii europene.

Votul era centrat acum pe alegerea liderilor iar formularea programatica le revenea acestora. Controlul popular devine retrospectiv pe baza experientei si a precedentelor, comportamentul electoral nu mai depinde de predispozitii ci de posibilitatea alegerii, alegatorii devin liberi si fara loialitati, disponibili pentru partidele afate in competitie.

Modelele anterior discutate traseaza o line clara intre partid si stat. Partidul de masa este unul al societatii civile iar partidul catch-all ca unul care se afla intre stat si societate. Ambele tipuri se afla in afara statului, o asumptie valabila numai pt o anumita perioada a istoriei dezvoltarii partidelor si a sistemelor de partide.

Katz si Mair vad formarea partidelor actuale ca o evolutie, ca o serie de stimuli si raspunsuri, in timpul careia legatura intre stat, partid si societate se modifica.

Astfel ei identifica patru etape in transformarea partidelor:

1. Prima etapa e ceea e regimurilor cenzitare (sfarsitul sec al XIX-lea si inceputul secolului XX). Distinctia stat-societate era mai mult una teoretica. In epoca respectiva se presupunea ca exista un singur interes national, nu era nevoie de o structura foarte organizata iar resursele financiare pentru alegeri erau mici. Tusi existau diferente de opinii ce constau in rivalitatea dintre marea burhezie si mica burghezie si marii proprietari de pamanturi.

O data cu industrializarea si urbanizarea, regimurile cenzitare incep sa dispara, votul devine universal. Se permite formarea sindicatelor care au roluri politice. Acestea au creat o separare/opozitie clara intre stat si societate civila (acum mai vasta si relevanta).

A doua etapa cuprinde partidele de masa ale caror caracteristici sunt: membri cotizanti, organizatie si structura formala etc. Acest tip reprezinta a doua etapa in relatia stat-societate civila. Acest tip de organizare a aparut in randul grupurilor nou formate, tocmai intrate in sistemul politic, care incercau sa formuleze cereri catre sistem. Pune accent pe cantitatea si nu calitatea membrilor, pe numarul membrilor si actiunile colective.

Partidele de masa erau dominate de cei care aveau functii de conducere in partid si nu la guvernare iar modul de formare a dus la etichetarea lor ca fiind partide extra-parlamentare. Erau mai deschise ideii de coeziune si disciplina impus cu forta. Mai importante erau primele partide care pretindeau sa reprez doar un anumit segment al populatie, partidul era locul in care interesel grupului erau articulate, rezulta nevoia unui partid disciplinat

Aparitia partidelor de masa si votului univ a facut ca ordinea politca sa se schimbe, iar partidul a devenit mecanismul care a facut aceste posibile. Partidele au ramas ancorate in soc civile cu toate ca au inceput sa pentreze si sfera statului.

Noile partide si noua forma de organizare au reprez o prov pt vechile partide atat prin numarul mare de membrii cat si prin faptul ca le atragea electoratul. Dar adoptarea noului model nu era acceptabil pt partidele traditionale (nu accept reprez unor anum seg ale soc, si faptul ca le ocupau functiile). Dar totusi ei inca dispunea de resurse: contri individuale, resursele statului, accesul la canale de comunicare. Au rezultat partide care aratau ca partidele de masa, dar puneau in cont accent

pe partidul parlamentar. Ei nu au incercat sa atraga anumite clase ci sa faca apel la marea masa a electoratului, in termini ideologici au mentinut ideea existentei unui singur interes national.

In timp ce aceste partide au inceput sa adopte modelul catch-all au aparut si numerosi factori care sa subnizeze modelul partidului de masa. Partidul de masa a devenit o victimă a propriului succes. Castigarea de drepturi politice si sociale a facut ca membrii sa nu mai aiba un scop comun. Aceasta solidaritate a fost subminată si de faptul ca statul a inceput sa asigure bunastarea tuturor. Nu in ultimul rand si liderii acestor partide care au castigat puterea au inceput sa vada modelul catch all ca fiind mai atractiv, ei doreau sa castige in continuare si pt aceasta erau nevoiti sa-si mărească apelul dincolo de originalele clase gardede.

Toate acestea au dus la a treia etapa, Partidele traditionale de stanga si de dreapta au inceput sa se transforme in partide catch-all. Calitatea de membru nu mai e o caracteristica dominanta, iar partidul ii accepta netinad cont de omogenitate sociala. Partidele adopta o strategie electorala ofensiva, incercand sa atraga un electorat cat mai larg in vederea succesului electoral. In aceasta tranzitie distinctia ideologica nu mai e atat de evidenta, aparerea consensului face ca nevoia de a mentine un anumit electorat sa nu mai fie atat de stridentă, Mai mult aparitia tv permite partidelor sa faca apeluri universale .

In acest model sunt mai putini agenti ai societății civile care punteaza statul si devin mai mult brokeri intre societatea civila si stat. Pe de o parte partidul agreaza si prezinta cererile opiniei publice catre stat, si pe de alta parte devin agentii statului in sustinerea politicilor. Cu toate ca exista in continuare diferente intre partide (in ceea ce priveste receptivitatea fata de anumite grupuri si fata de politici pe care le apară), majoritatea grupurilor asteapta si sunt de asteptate sa coopereze cu partidul aflat la putere .ex p 14.

Partidele ca brokeri e o adecvata conceptie populara despre democratie astfel partidele catch-all sunt attractive si ca model normative nu doar ca pdin pdv al interesului.

Partidul ca broker are multe implicatii pt evolutia naturii si activitatea partidelor. Pozitia lor ca broker sugereaza ca partidele pot sa aiba interese diferite de cele ale clientilor ei din ambele parti, mai mult pot obtine un comision pentru serviciile lor (nu doar catre membrii indivizuali ci fata de org.). In al doilea rand caputul de broker depinde si de felul in care poate manipula statul (nu doar electoratul). Partidul insa poate sa manipuleze statul si pt propriul interes, deci sa-si protejeze interesele, in acelasi timp ci protejeze binele public.

Putem considera ca in viitor partidele vor deveni parte a aparatului statului, care e defapt si directia pe care partidele au luat-o in ultimii 20 de ani

Partidele si statul

Acest fenomen poate fi explicat de o serie de fenomene: declinul niv de particip si implicare in active partidelor. Rezulta ca numarul si implicarea a membrilor de partid nu a putu face fata cu cresterea numarului de alegatori si cu cresterea costurilor ncesitate de active de partid, astfel partidele au fost nevoite sa caute fonduri in alte parte (subventii de la stat). Astfel subventiile din partea statului au reprezentat principala schimbare a mediului in care partidele actioneaza (schimb nu e exogena, e a fost det de partide si asig consoolid part existente).

Pe scurt statul controlat de partide le subventioneaza pe acestea asigurandu-se astfel ca noi grupuri nu vor ajunge la putere, statul devine acum o structura institutionalizata de support iar partidele sunt acum absorbite de catre stat. De la rolul de trustees, la rolul de delegate, apou la partide carch-all partidele devin acum agentii semi-statale.

Pericolul consta ca un partidele depinde de surse externe propriului lor control (un partid exclus de la guv, exclus de la resures). Castigarea de procente devine o conditei pt supravietuire. Competitia se muta de la stabilirea politiclor la supravietuire. Aceste condirii sunt ideale pentru formarea unui cartel, in care toate partidele impart resursele si in care toate supravietuiesc.

Aparitia partidelor cartel

Difentele materiale dintre invingatori si invinsi au fost drastic reduce (paridele care guv sunt mai num eroase dar si mai mult accesul la resursele statului e permis si opozitie).

Astfel asista la aparitia partidelor cartel, caracterizate de inter penetrarea partidului si astatului si de o colaitie intre partide (ncesita cooperarea si consesul intre toti actorii relevanti). Acest nou tip nu afecteaza doar sistemul de partide ci si partidel ca indivizi, cu toate ca e inca devreme sa vb de partide cartel ca indiv. Mai mult aparitia acestor partide e afectata de resursele distrib de stat , sin u in ultimul rand e mai posibil sa apara in sistemele unde exista traditie in cooperarea dintre partide. Ex. Austria, germania,finlanda e putin probabil in Uk

Caractersticile partidului cartel

Distinctia dintre diferitele tipuri de partide e data in principal de contextual in care acestea au aparut. Dar acesta nu esingura caracteristica, multe partide supravietuind erei in care s-au format.

Alte caracteristici principale sunt cele referitoare la scopurile politice, bazele comepritie intre partide, (acum politica devine o profesie una in care competitia limitata intre partide pe baza apelului la eficienta si managememnt efient), O consecinta e ca si patternurile competitie electorale difera

(Partidele cartel au o campanie bazata exclusiv pe obtinerea de capital, professionalism si centralizare si care se bazeaza pe subventii din partea statului)

Statul de membru si relatia dintre membrii (pozitia membrilor mai putin privilegiata, distinctie vaga intre membri si non membri, membrii isi exercita drepturile ca indivizi nu ca si delegate, afiliere la org centrala. Rezulta un leadership care poate fi legitimat atat in interiorul partidului cat si in exterior. Autonomie marita, org locale, autonomie locala.

Democratia si partidele cartel

Aparitia partidelor cartel e asociata cu un model normative al democratiei. Esenta acestui model e data de abilitatea aleg de a alege dintr-un meniu fix de partide. Partidele devin grupuri de lideri care concureaza pt ocuparea functiei guvernamentale. Asem cu modelul elitist, dif e data lipsa de implicare a publicului in alegerile politice. Vorbim mai degraba de lingusirea publicului de elite (currying of public favour by elites), aleg preocupati de rezultate nu de politici, partide ca parteneriate de profesionisti.

Modelul e diferit printr-o caracteristica fundamentala, nu presupune alternarea pozitiilor de conducere ca in modelele anterioare., in acest model nimeni nu ramane pe dinafara, democratia e vazuta ca un mijloc de control al conducatorilor (are loc o apropiere intre programele partidelor, rezultatul votului nu mai este actiunea guvernului). Mai mult distinctia dintre partide la guvernare si in opozitie devine mai putin evidenta, alegem sa pedepsim cine sa pedepseasca, demagogia devine o metoda de a garanta stabilitate sociala mai degraba decat schimb social, ea nu mai e vazuta ca un proces de limitare si control al statului de catre societatea civila, devine un serviciu oferit de stat pt societatea civila. Alegerile devin un ritual de innoire a elitei si o sursa de legitimitate.

In acest tip de democratie se simte nevoia de a limita costurile rezultate din pierderea laegerilor, rezulta formarea de coalitii. Opozantii devin colegi care simt aceeasi nevoie de a avea un rezultat sigur. In concluzie stabilitatea e cea mai importanta realizare si politica devine un job nu o vocatie.

Piedici pentru partidele cartel

Reusesc sa limiteze competitia intre ele, dar sunt incapabile sa suprima o opozitie din exterior. Partidele devin parte a statului si isi pierd legaturile cu societatea civila, deci aceasta trebuie sa se formeze pentru a-si formula cererile, se formeaza grupuri de interese. E posibil ca la randul lor aceste grupuri sa dezvolte legaturi cu statul, neocorporatism (inseamna acord de privilegii pt comportament adecvat) dar aceste org nu sunt capabile intotdeauna sa formuleze cereri ceea ce duce la aparitia de org alternative.

Mecanismul creat de aceste partide are contradicții interne. Ele au limitat neînțelegerile intra-org, au minimalizat miza competiției în cartel și s-au protejat de consecințele nemulțumirii electorale și prin acestea au limitat și funcția de feedback pe care aleg o au în noul sistem. Dar aceste lucruri nu împiedică apariția unei opoziții în afara cartelului cu toate că aceasta întâmpină numeroase obstacole (obstacole pe care le-ai întâmpinat și partide de masă din partea partidelor de cadru). Inevitabil partidele de cadru și-au creat propria opoziție.

Noi partide încearcă să intre în sistem făcând apel la o largă temă de apeluri ideologice, dar cea mai comună temă este aducerea unui suflu nou sistemului politic sau pot avea o voce radicală

Nu există niciodată ca partidele să se afle într-un declin. Chiar mai mult poz lor s-a întărit în anumite domenii, și dat resurselor venite din partea statului.

Modulul al II-lea

Sisteme de partide în Europe de vest și de est

Obiectivul acestui modul este de a familiariza studenții cu abordările cele mai importante ale originii formării sistemelor de partide politice. Această parte a suportului de curs va defini sistemul de partide și va funcționa modul de funcționare al acestora. Va discuta și despre apariția noilor partide politice.

Obiective:

- Cunoașterea definiției sistemului de partide
- Cunoașterea modului de funcționare al sistemului de partide în Europa de Vest
- Cunoașterea modului de funcționare al sistemului de partide în Europa de Est

Schema logică a modulului:

1. Sisteme de partide în Europa de vest

2. Organizarea partidelor. Tipuri de lideri

3. Clivaje politice în Europa de Est.

Teme si intrebari de raspuns si rezolvat:

Care este definitia sistemului de partide politice

Care model de sistem de partide se potriveste Romaniei ?

Care sunt partidele relevante intr-un sistem politic?

Sisteme de partide in Europa de Vest

“The Numerical Criterion”

Giovani Sartori

Giovani Sartori este de parere ca in literature momentul in care el isi elaboreaza aceasta lucrare si teorie, exista aproape o unanimitate in ceea ce priveste inadecvarea si superfluitatea clasificarii sistemelor de partide prin repartizarea lor in 3 clase:

1 partid; 2 partide; multipartidism. Ba chiar mai mult, se considera ca ratiunea de a numara si considera doar “partidele majore” ne induce mai mult in eroare, in obscuritate, decat ne ajuta sa identificam “ceea ce conteaza si de ce conteaza”. Cu alte cuvinte, se propune renunatarea la “criteriul numeric” de clasificare al sistemelor deoarece el nu a furnizat niciodata date consistente despre aceste sisteme de partide. In aceste conditii si sub aceste auspicii, **2 sunt intrebarile** de la care Sartori porneste in demersul sau – asupra acestor intrebari vom incerca sa elucidam pe rand:

1. Este numarul de partide de o insemnatate/importanta redusa? – la aceasta intrebare Sartori considera ca raspunsul este si poate fi doar unul si anume: n umarul de partide nu numai ca conteaza dar el este si foarte important in analiza unui sistem de partide. Asta deoarece in primul si in primul rand, acest criteriu (nr. de partide) ne indica gradul de fragmentare/non-fragmentare si dispersie/non-dispersie al puterii politice in interiorul sistemului politic. Pe scurt, stiind numarul de partide din sistem vom stii si numarul maxim si cel minim de pattern-uri posibile de interactiune intre partide. Deoarece aceste pattern-uri se manifesta la nivele multiple (electoral, guvernamental, parlamentar) este evident ca cu cat va fi mai mare numarul de partide cu atat va fi mai mare complexitatea si “elemental necunoscut” al sistemului. Ba chiar mai mult, strategiile competitionale si de opozitie ale partidelor sunt asociate pozitiv cu numarul de partide

lucru ce va determina in principal felul in care coalitiile guvernamentale sunt formate si felul in care ele performa. Asadar, NUMARUL CONTEAZA.

2. Ne permite insa criteriul numeric de clasificare sa descoperim/identificam ce conteaza (ce este cu adevarat relevant)? – aici raspunsul este “nu” atata timp cat criteriul nostru nu are reguli de numarare – nici un sistem de numarare nu poate functiona fara reguli de numarare deoarece este mai mult decat esential sa stim cum si ce sa numaram. Asadar, Sartori crede, nu numai ca clasele/categoriile mai sus amintite (vezi aliniatul 1), sunt insuficiente dar, acestea nu ne nici identifica/descriu/clasifica toate cazurile posibile. Si totusi, acest lucru nu justifica respingerea “criteriului numeric” inainte de a invata cum sa fie folosit acesta. Prin urmare Sartori isi propune sa impuna acestui criteriu niste reguli in baza caruia el sa numere dar inainte de a propune aceste reguli, este esential sa stabileasca care sunt partidele relevante intr-un sistem.

Sartori crede ca nu putem numara toate partidele ce au “putere” (inteleasa in acceptiune de putere electorala), dar, de asemenea, nu le putem numara nici in ordinea descrescatoare a puterii lor electorale deoarece nu stim cata “putere” face un partid relevant si pe altul irelevant. Stabilirea traditionala in acest sens a unui prag undeva la 5% de obicei va duce la omisiuni importante dar la fel de adevarat este ca, coborarea acestui prag va include in analiza de multe ori, partide irelevante. Prin urmare, Sartori crede ca “puterea” unui partid trebuie judecata de-alungul a 2 axe/dimensiuni:

- 1. distributia relativa a puterii** – cu alte cuvinte, aici ne referim la puterea electorala sau mai degraba, in cele din urma, la puterea parlamentara care este judecata in ponderea numarului de locuri detinute de un partid in camera inferioara a corpului legislativ.
- 2. pozitia sa valorica sau valoarea sa pe axa Stanga – Dreapta** – pozitie valorica inteleasa si exprimata sub forma potentialului de coalitie (adica s-ar putea si este chiar foarte probabil, crede Sartori, ca si altceva in afara de puterea electorala sa conteze atunci cand judecam un partid relevant sau irelevant; iar acest altceva este in conceptia sartoriana, valoarea **ideologic-coalitionala a partidului in cauza**).

In baza tuturor acestor distinctii, Sartori distinge acum **2 reguli** de numarare pentru criteriul numeric sau, cu alte cuvinte, **2 criterii**: “**de irelevanta**” si “**de relevanta**”:

I. Criteriul de irelevanta - un partid mic poate fi tratat ca irelevant (si prin urmare exclus din analiza sistemului in cauza) daca de-alungul timpului, nu a luat niciodata parte la guvernare intr-o coalitie sau daca nu a guvernat niciodata singur, avand astfel un caracter superfluu; un partid mic insa, trebuie numarat si luat in considerare, indiferent de cat de mic este, daca de-alungul timpului, la

un anumit moment a determinat si a luat parte la cel putin una din majoritatile guvernamentale posibile. Acesta nu este altceva decat “**potentialul de coalitie**” al unui partid politic.

Aceasta regula se aplica desigur numai partidelor acceptate din punct de vedere ideologic de toti ceilalti actori ai sistemului (deci se exclud cazurile partidelor anti-sistem sau a celor non-grata ideologic, cazul PRM in Romania) si numai partidelor “orientate spre guvernare” sau cu alte cuvinte, spre castigarea de locuri si functii guvernamentale.

II. Criteriul de relevanta – un partid este relevant (chiar daca nu are potential de coalitie), daca la un moment dat aparitia sau existenta sa au afectat/afecteaza tactica sau pattern-ul competitiei dintre partide si mai ales atunci cand deturbeaza sensul acestei competitii: de la o competitie centripeta la una centrifuga fie ea spre stanga, fie ea spre dreapta. Acesta nu este altceva decat “**potentialul de santaj**” care si el, ca si “potentialul de coalitie”, ofera relevanta partidelor in conceptia sartoriana. Si aceasta regula se aplica de asemenea la “governing oriented parties”.

In baza acestor reguli si folosind “criteriul numeric” de clasificare, astfel rezultat, Sartori concluzioneaza asupra urmatoarelor categorii/clase de sisteme de partide:

1. sisteme **1 partid**;
2. sisteme **partid hegemonic**;
3. sisteme **partid predominant**;
4. sisteme **2 partide – bipartidiste pure**;
5. **pluralism limitat** sau **pluralism moderat** (prin combinarea cu criteriul ideologic);
6. **pluralism extrem** sau **pluralism polarizat** (prin combinarea cu criteriul ideologic);
7. **sisteme atomizate**;

Acestor tipologii le corespund insa si anumite structuri de putere:

1. monopol;
2. ierarhie (monopol relaxat);
3. concentrare/orientare unipolara/unimodala;
4. concentrare/orientare bipolară;
5. fragmentare mica, depolarizata;
6. fragmentare mare, polarizata;

Si totusi la ce conteaza pana la urma toate acestea, la ce conteaza numarul de partide? Sartori spune si arata in baza celor mai sus expuse, ca numarul de partide este esential in vederea determinarii structurii si formei sistemului de partide in cauza si de aici, implicit, in determinarea structurii si formei sistemului politic in sine. Ar mai fi de spus aici ca, atunci cand sistemele de partide sunt clasificate in baza “criteriului numeric” nu facem altceva decat sa ne referim la

“**formatul**” lor – adica la numarul de partide care-l copun. “Formatul” conteaza insa numai atunci cand el influenteaza si determina felul in care sistemul functioneaza (“mechanics”) si atunci cand, prin urmare, contribuie la configurarea pattern-urilor interactionale ale acestuia (“mechanical predispositions”), structurand astfel, dupa cum am spus si putin mai sus, structura si forma intregului sistem politic in sine.

Acum ca am stabilit toate acestea, vom trece sa identificam rezumativ principalele caracteristici ale categoriilor de sisteme identificate de Sartori, incepand insa cu cele care necesita o atentie mai mare dat fiind faptul ca explicitarea lor este mai complexa:

I. Pluralism polarizat (“polarized pluralism”) – Sartori identifica nu mai putin de 8 caracteristici esentiale ale acestor tipuri de sisteme pe care le va enumera in ordinea vizibilitatii lor – asadar primele 2 ce le voi aminti, sunt in conceptia lui Sartori cele mai usor de identificat dar nu neaparat cele mai importante:

1. Prezenta unor partide antisistem relevante – partidele antisistem se definesc de regula ca si partide care submineaza legitimitatea regimului caruia se opun si ca si partide care nu urmaresc sa schimbe guvernamentul/guvernarea ci mai degraba urmaresc sa schimbe sistemul insasi adoptand in acest sens o serie de atitudini pe intervalul protest – refuz total/alienare. Asadar, opozitia lor nu este una de „probleme” (opposition on issues) ci o „opozitie de principii” (opposition of principle). Astfel, aceste partide (reprezentate de regula de Comunisti sau Fascisti dar nu neaparat), prezinta o „ideologie straina/exterioara” (extraneous) sau o voi numi o „ideologie aberanta” fata de ceilalti actori din sistem, fiind caracterizate printr-o distanta ideologica maxima, fata de acestia.

2. Existenta unei opozitii bilaterale – aceasta caracteristica poate fi rezumata astfel: 2 tabere opozitionale, incompatibile intre ele (cu alte cuvinte, cele 2 forte/grupuri de opozitie sunt mai degraba apropiate de partidele aflate la guvernare decat sunt si vor fi ele intre ele vreodata si nu sunt astfel altceva, decat niste „contra-opozitii”). Asadar aceste tabere sunt exclusive ele neurmand sa coitalizeze niciodata pentru a oferi o alternativa guvernului/guvernamentului caruia se opun, situatie in totala discrepanta fata de cazul sistemelor cu opozitie unilaterala in care, indiferent de numarul de partide ce se opun guvernului, intotdeauna o coalizare care sa ofere o alternativa guvernamentala, este si va fi posibila.

3. Ocuparea centrului metric al sistemului, de un partid sau un grup de partide – in aceste conditii nu ne mai confruntam cu un pattern interactional bipolar (asemeni cazului pluralismului moderat) ci mai degraba cu unul triangular (multipolar – tripolar). Consecinta sau efectul acestei ocupari a centrului metric este faptul ca orientarile centripete si prin urmare, „centralitatea” sistemului politic,

sunt descurajate. Asadar vom avea de a face in cazul nostru, cu orientari centrifuge, fie spre stanga, fie spre dreapta care sunt capabile si probabil sa determine politici mai putin moderate si extremiste.

4. Polarizarea – este facilitata de celelalte caracteristici deja enumerate pana aici si, ne caracterizeaza prin 2 poli separati unde distanta dintre ei acopera o discrepanta de opinii maxima. Cu alte cuvinte si mai simplu, avem polarizare atunci cand avem distanta ideologica mare si, ne asteptam, ca intr-un astfel de sistem polarizat, sa avem de-aface cu: clivaje de adancime intre actorii sistemului (intre partide), un nivel scazut/coborat al consensului si problematizarea legitimitatii sistemului politic.

5. Forte/tendinte centrifuge („centrifugal drives” - ce este probabil sa prevaleze asupra celor centripete) – si ne vom referi aici la procesul sau tendinta prin care partidul sau grupul de partide ce ocupa centrul metric al sistemului, au tendinta sa piarda un numar mare de voturi, fie catre extremitatea dreapta, fie catre cea stanga (voturile tind sa se distribuie tot mai mult catre extremitati, „fugind” astfel de centru – Ex.: a 4-a Republica Franceza, comparatie intre rezultatele alegerilor din 1947 si 1951, alegeri intre care, grupul partidelor ce ocupau centrul metric au pierdut nu mai putin de 22.5 procente in favoarea „extremitatilor”).

6. Pattern-ul congenital ideologic – conditia de baza este aici, aceea ca, fiind in prezenta unei distante ideologice mari, partidele se vor infrunta si vor fi in dezacord mai degraba in ceea ce privesc principiile si fundamentele decat in ceea ce privesc politicile. Vom avea de-aface asdar cu un inteles mai substantial si mai semnificativ dat ideologie, sub forma a 2 caracteristici/elemente definatorii: **a).** o implicare emotiva ridicata in politica si **b).** o mentalitate particulara/distincta/aparte („forma mentis”). Asadar, partidele se vor confrunta cu argumente ideologice si in baza unei mentalitati ideologice si de regula in societati deja „ideologizate” deoarece aceste favorizeaza aceasta forma de confruntare.

7. Opozitie iresponsabila – in situatia in care avem ocupat centrul metric de un partid sau un grup de partide, practic acesta/acestea vor fi destinate sa guverneze deoarece este/sunt pivotul sistemului si conditia insasi existentei sale. In aceste conditii accesul la guvernare este limitat doar la partidele de centru-stanga si centru-dreapta fiind prin urmare, imposibila aparitia unei alternative coalitionale a unui alt grup de partide (asta deoarece partidele situate spre extremitatile axei S.-D. Sunt incompatibile, distanta ideologica dintre ele fiind mult prea mare). Asadar, aceste partide situate spre extremitatile axei ideologice, vor fi prin analogie cu cele de la centru, „destinate sa nu guverneze” fapt pentru care ele isi vor radicaliza discursul si-si vor intensifica critica la adresa partidelor ce guverneaza si asta deoarece, ele nu vor fi puse niciodata in situatia de a demonstra prin fapte (politici) ceea ce sustin prin vorbe (programatic si ideologic). Astfel, ele vor deveni o

„opozitie iresponsabila” – opozitia este mai probabil sa se comporte responsabil daca este de asteptat sa aiba la un moment dat sansa „sa raspunda”, sa puna in practica ceea ce a promis si, invers, opozitia este probabil cu atat mai iresponsabila cu cat se asteapta mai putin sa guverneze.

8. Politici de supralicitare - jocul politic este dimensionat in termeni de competitie nedreapta si escaladare rapida apeland la promisiuni, promisiuni care adesea, pentru a atrage electoratul de partea ta, sunt supralicite (de retinut aici, este faptul ca, cu cat un partid este situat mai in extrema, cu atat este mai probabil ca el sa promita chiar si „raiul pe pamant”). Pe scurt, aceste „politici de supralicitare” nu sunt altceva decat „...situatia in care competitorii politici incearca sa-si atraga unul de la altul suportul electoral, prin intensificarea apelurilor si promisiunilor” – asadar competitia pentru suportul disponibil creste dar, suportul disponibil insasi, nu creste.

II. Pluralismul moderat si societatile segmentate – aici vom fi rezumativi si vom aminti doar principalele caracteristici ale pluralismului moderat dar si elementele distinctive ale acestuia in raport cu pluralismul polarizat. Asadar:

In primul rand pluralismului moderat ii lipsesc partidele anti-sistem relevante si de dimensiuni masurabile. **In al doilea rand** ii lipsesc opozitiile bilaterale, toate partidele fiind orientate spre guvernare, ba chiar mai mult, spre incheierea de coalitii guvernamentale. In momentul cand o astfel de coalitie se formeaza, toate celelalte partide, ce nu sunt incluse in aceasta coalitie, vor forma o opozitie unilaterala. In concluzie un sistem pluralist moderat este caracterizat de 3 elemente specifice: **1.** o distanta ideologica relativ mica; **2.** o configuratie a coalitiilor bipolară si **3.** o competitie centripeta.

Ar mai fi de adaugat ca intr-un astfel de sistem foarte rar unul dintre partide reuseste sa obtine o majoritate absoluta si ca, aceasta formula a pluralismului moderat utilizeaza in mare aceleasi parghii ca si un sistem bipolar (cele 2 partide ale sistemului bipartid vor fi inlocuite in schimb de alinieri bipolare ale coalitiilor alternative fiind astfel incurajate, evident, si politicile responsabile si moderate). Cat in ceea ce priveste **societatile segmentate**, acestea nu sunt un pluralism polarizat ci sunt doar segmentari ale unor societati in care exista o diversitate etnica, religioasa sau de alta natura (Belgia, Austri, Luxemburg, Olanda, Elvetia, etc.). Astfel, **„societatea/pluralismul segmentat este organizarea miscarilor sistemelor sociale, educationale si comunicationale, a asociatiilor voluntare si a partidelor politice in functie de clivajele religioase si ideologice.”**

III. Sistemele bipartide - in acest sistem partidele trebuie sa fie agentii agregative care-si mentin competitivitatea amalgamand cat mai multe grupuri, interese si cereri. Astfel se considera ca

o cat mai redusa impartire/dispersie a opiniilor duce la o functionare buna a bipartidismului iar cu cat distanta ideologica este mai mare cu atat formatul nu mai functionaza, nu mai este viabil.

Principalele caracteristici si conditii ale sistemelor bipartide sunt: caracteristici: **a).** un singur partid guverneaza insa nu pe o perioada infinita si presupun alternanta la putere; **b).** existenta a doua partide care se afla in pozitia de a obtine majoritatea absoluta de mandate si conditii: **1).** unul dintre cele doua reuseste sa castige o majoritate parlamentara suficienta; **2).** este dispus sa guverneze singur; **3).** alternanta la putere ramane o expectativa credibila; **4).** sunt caracterizate de o competitie centripeta si de crearea consensului. Cele mai celebre si mai reprezentative exemple care ni se ofera aici, sunt desigur S.U.A. si Marea Britanie dar, in ultima perioada, trebuie sa avem dubii si semne de intrebare chiar si in cazul acestora, mai ales in cazul Marii Britanii (de fapt un sistem bipartidist pur in adevaratul sens al cuvintului, nu exista la ora actuala si este si foarte greu ca el sa existe vreodata).

IV. Sistemele cu partid predominant – „un sistem de partide cu un partid predominant este caracterizat de obtinerea unei majoritati absolute de mandate cu exceptia tarilor in care se aplica un principiu al majoritatii mai putin decat absolute.” In conceptia lui Sartori un astfel de sistem reprezinta un tip si nu o clasa deoarece criteriul de clasificare nu este numai numarul de partide din sistem ci, mai degraba este distributia relativa a puterii intre ele.

Acest tip de sistem apartine evident ariei pluralismului iar partidelor, altele decat cel mai mare, li se permite sa existe in mod legal si legitim (asta spre deosebire de sistemele cu partid hegemonic unde adesea partidelor nu li se permite sa existe sau daca totusi li se permite, le este interzisa participarea la lupta electorala). Acestea sunt antagonisti independenti ai partidului predominant fapt pentru care acest tip de sistem este unul in care rotatia intre partide nu se realizeaza. Acelasi partid reuseste sa castige de mai multe ori o majoritate absoluta de mandate (nu neaparat de voturi), in parlament.

V. Nu voi mai vorbi si dezbate pe larg despre **sistemele cu partid hegemonic** si **cele de tip 1 partid** deoarece acestea nu ridica mari dificultati. Asadar, ma voi rezuma doar la a spune ca sistemele de tip „1 partid” sunt cele in care statul sau sistemul politic in sine se identifica cu acel partid (care este unic – Ex.: sistemele totalitare precum comunismul), iar, in ceea ce priveste sistemele de tip „partid hegemonic” ma voi rezuma la a oferi celebrul exemplu al Mexicului si la a spune ca intr-un astfel de sistem, in cazul in care altor partide decat cel hegemon, li se permite

existenta, totusi acestora nu li se permite participarea la competitia electorala (spre deosebire de sistemele cu partid predominant).

Organizarea partidelor. Tipuri de lideri

Robert Harmel, Lars Svasand
Cele trei faze ale institutionalizarii partidelor

Introducere

Autorii prezinta evidente empirice pentru a argumenta ca nevoi diferite ale conducerii exista la 3 etape diferite ale dezvoltarii partidelor: identificarii, organizarii si stabilizarii. Scopul articolului este de a dezvolta un test esential a doua importante argumente teoretice: 1.fiecare etapa necesita diferite aptitudini de conducere; 2.partidele vor avea de suferit daca gresesc in a potrivi abilitatile de conducere cu nevoile conducerii, la nivelul fiecareia dintre cele 3 faze.

Cazurile studiate sunt Partidul Progress din Danemarca si Partidul Progress din Norvegia, partide anteprenoriale, formate nu in urma unei miscari sociale, ci de o persoana care nu detine o functie guvernamentala.

Trei faze ale dezvoltarii partidelor

- I. Identificarea**
- II. Organizarea**
- III. Stabilizarea**

I. Identificarea: incepe cand fondatorul partidului declara cel putin unei alte personae ca incepe formarea unui partid. In continuare are loc dezvoltarea si comunicarea unui mesaj . Noul partid va atrage sustinatori datorita diferentelor dintre el si celelalte partide, mai degraba decat datorita pozitiei fata de anumite probleme. Atentia fata de partid se va mari, proportional cu gradul de atentie pe care liderul il primeste in functie de charisma, notorietate. Principalul accent in aceasta faza cade pe dezvoltare si identificare, cat sip e crearea unui cadru loial se suporteri/membri. **Liderul:** in aceasta faza are rolul de a alcatui si comunica mesajul partidului; el face acest lucru intr-un context de “maxima libertate”(Katz).Originaliatea si creativitatea sunt cerute in noul partid, atat pentru dezvoltarea progrmului partidului, cat si pentru adoptarea unei

intelegeri organizationale. Liderul trebuie sa fie un popovaduator si un propagandist. In aceasta faza, liderul ideal va imbina calitatile de persoana creativa, comunicativa si carismatica.

II. Organizarea: in aceasta etapa accentual se pune pe stabilirea mecanismului de control regulat (acesta nu era necesar in rima faza, deoarece doar liderii si eventual cateva alte persoane reprezentau partidul in parlament). Prezenta multor functionary si a unui numar crescand de membri dornici sa participe, vor crea cereri pentru delegarea responsabilitatii, astfel ca partidul care a inceput de la o persoana, devine in faza a doua o organizatie cu multi membri. In aceasta faza apare si factionalismul, deoarece noi membri prefera o conceptie mai pragmatica a cresterii electorale, cu pretul renuntarii la unele dintre mesajele originale ale partidului. In aceasta etapa se adopta o orientare favorabila rutinizarii actiunilor partidului. Are loc dezvoltarea strategiei pentru crestere in viitor si pentru crearea consensului in organizatia factionalizata din acest moment.

III. Stabilizarea: in aceasta faza are loc solidificarea reputatiei partidului, ca si credibil si de incredere; institutionalizarea partidului este completa. Partidul, in acasta faza, are suficienta longevitate si organizare pentru a fi considerat de rutina. Partidul tebuie sa demonstreze celorlalte partide ca va fi de incredere si acceptabil partener de guvernare(sau macar un opponent valoros). **Liderul:** o persoana credibila si de incredere , avand capacitatea de a difuza aceste caracteristici in intreaga organizatie; el trebuie sa fie capabil sa mentina ceea ce este deja construit. Aceasta etapa, cea a "implementarii", cere abilitati administrative importante. Liderul trebuie, de asemenea, sa detina abilitati in domeniul relatiilor umane complexe. El joaca in acest moment pe 2 fronturi: in cadrul partidului, ocupa pozitia de top, iar in relatiile cu celelalte partide are rol de negociator(pe picior de egalitate cu reprezentantii celorlalte partide)

Observatii:

1. Partidele care esueaza in a avea o conducere inzestrata cu abilitatile necesare fiecarei dintre cele trei faz, vor experimenta tulburari si eventual, colapsul;
2. Un partid al carui lider, intr-o anumita faza, e lipsit de aptitudinile cerute, pentru faza care urmeaza, tebuie sa inlocuiasca acel lider cu altul, pentru a evita colapsul; uneori este posibila si delegarea catre sublideri, evitandu-se inlocuirea liderului;
3. Liderii care au success intr-o faza, dar cae nu au capacitatea sau dorinta de a continua in faza urmatoare, pot cauta auto-implinirea in alte partide a caror cereri se potrivesc calitatilor de conducere ale acestor lideri;

4. Daca se produc mai multe faze simultan, tema conducerii si gasirii unui singur lider cu toate aptitudinile necesare devine mult mai complicata.

Clivaje politice in Europa de Est.

The formation of party systems in Eastern Central Europe

Herbert Kitschelt

Stiinta politica comparata studiaza formarea si structura partidelor si a sistemelor in tarile democratice din aceasta zona si au fost un obiectiv important a multor cercetatori .

In nicio democratie moderna nu putem sa uitam de alegerile pentru legislative si procesul tipic care include si partidele politice desigur, observam astazi totusi ca competitia electorala a fost suplimentata de niste instante chiar realizate de alte moduri ale implicarii politice si a decizii colective, in special forme corporatiste si plebescitare de intermedierea interesului.

Observam ca in democratia moderna raman totusi corpurile centrale sufragiul universal si concurenta partidelor politice si de asemenea a legislativelor, din acest motiv configuratia sistemelor de partide si stabilitatea lor puternica influenteaza eficienta si acceptarea de populatie a ordinii democratice. Avem astfel 2 dintre cele mai importante elemente care raman, primele sunt alegerile partidelor si a legislativelor care genereaza institutiile a optiunilor politice, acestea nu sunt specializate in ariile care reprezinta un set specific a cetatenilor sau a deciziilor in niciun subiect particular de importanta. Acestea implica un numar incert de cetateni si in principiu un set nelimitat de cereri ale cetatenilor pentru deciziile colective in contrast cu alte mecanisme ale participarii politice, in particular intermedierea intereselor corporatiste care tind sa specializeze cu respect a problemelor si la adresa audientei. Limitari similare se pot aplica modelului de decizii plebiscitare in contrast cu mecanismul a concurentei partidelor democratice care constituie metainstitutiile care au in general competenta de a aloca unor subiecte politice producerea unor decizii, unele dintre ele pot sa se localizeze in afara ariei parlametului.

A doua componenta reprezinta calitatea specifica care generalizeaza directivele legitime ale meta institutiilor mai mult decat orice procedura de alegeri colective, acestea implica indivizii si cetatenii nu numai ca barierele (bearers) a preocuparilor particular economice si sociale, in limba clasica teoriei politice ei apeleaza la *cetatenii *din noi si nu la burghezi, idee marxista, mai mult de atat

desi procedurile de votare sufera de la binele cunoscute logice si „institutionale fallacies” care au fost examinate de catre economistii bunastarii si cercetatorii politici una cu siguranta nu poate fi explica un mecanism alternativ a alegerilor colective care poate intalni si excede anumite criterii minime a legitimitatii democratice ca dreptul egal si universal a adultilor competenti de a participa la alegerile colective, baza imperativa a deciziilor in legatura cu sfera publica mai mult decat preferintele elitelor si minoritatilor , capacitatea de a delibera alternative complexe si alegerea deasupra lor una relativ stabila, coalitii si actorii politici care stau in spatele deciziilor politice. Capacitatea de a coapta in complexitatea deciziilor politice si extinderea in orizontul timpului dat inaintea momentului deciziilor lipseste, de exe decizia plebiscitara in comparatie cu intermedierea interesele corporatiste care se produc fara implicarea poporului si a reprezentarii universale. Superioritatea reprezentarii democratice ramane o mixare interesanta intre calitatea institutiilor care apar ca a se contrazice una pe alta, si pe de alta parte democratia reprezentativa deschide procesul politic in forma seturilor problemelor existente, aceasta garanteaza in principiu mobilizarea intereselor intregii colectivitati care pot vocifera cererile in procesul politic. Pe de alta parte complexitatea deciziilor si corespondenta riscului de volatilitate(schimbatoare) in alegerile colective reduce prin inchiderea procesului politic si restrangerea alternativelor care pot fi practicate considerate „s sofisticate” ale regulilor institutiilor.

Deviza nu este doar un canal preexistent cat cere, dar si modeleaza formarea preferintelor politice in procesul deciziilor in sine. **Democatiile reprezentative** isi reliefeaza deschiderea de la unele alegeri politice incerte care constituie atractivitatea importanta comparata cu rivala, **regulile deciziilor colective**, astfel constatam doua tipuri de institutii care indeplinesc inchiderea alternativelor politice in democatiile reprezentativec si anume proviziile constitutionale de baza care guverneaza participarea politica si autoritatea publica si structureaza alternativelor partide int-ro competitie pe o arena comuna cu organizatii interne a deciziilor in partide. Observam ca nivelul regulilor constitutionale, adoptarea legii electorale si designul functional al separarii puterii se produc atat la nivel national cat si la nivelul subnational, regulile constitutionale impun anumite restrictii pe care trebuie sa le urmeze partidele si sistemele de partide etc. Acest articol ne va vorbi atat de constitutii formale cat si de formarea partidelor in Europa democratiilor postcomuniste.

A. In acest articol autorul atinge urmatoarele elemente:

- Dimensiunile clivajelor politice care pot caracteriza modelul sistemul de partide
- Enuntarea a trei propozitii empirice pentru a caracteriza chemarea formarii clivajelor postcomuniste in Europa de Centru si Est de asemenea afirma autorul faptul ca institutiile economice

si resursele sistemului communist influenteaza puternic asupra emergenta preferintelor politice, intereselor, strategia partidelor.

- Argumenteaza comparatia transnationala a sistemelor de partide in democratiile postcomuniste ale Europei de Centu si de Est.

Astfel sistemul politic este unul unidimensional alcatuit dintre votanti si partide, Stanga- Dreapta, Liberalism si Conservatorism. Modelele teoretice pozitivistice complementare cuprinsa de o literatură largă distinge diviziuni politice între sistemele de partide in dimensiunile socioeconomice, culturale, simpatizanti, voturi etc. Lipset si Rokkan vorbesc despre diviziuni si anume conflicte nationale si industriale in secolul XVII-lea, perspectiva istorica si reconstructia comparativista a conflictelor politice. Ceea e repropune Kitschelt autorilor Lipset si Rokkan ca nu disting între spatia voturilor identificate si spatia competitiei partidelor. Astfel Riker, Carmines si Stimson explica noi dimensiuni ale clivajelor prin actorii politici existenti care daca pierd incearca sa-si orienteze si sa formuleze noi teme de actualitate prin care sa atraga electoratul si sa ajunga invingatori. Autorul ne vorbeste despre substanta schimbarii structurii clivajelor pornind argumentul de la faptul ca pana cand politica va implica institutiile si deciziile politice se invart in jurul elementelor de baza care definesc modul si rezultatele alegerilor colective prin urmatoarele intrebari pe care le identifica autorul: *cine este jucatorul admis in institutie? Care sunt regulile jocului care urmeaza a fi urmarite? Care sunt jucatorii secundari care sunt imputerniciti sa participe in joc?*

Clivajul politic este caracterizat de partide care ofera mesaje competitive care apeleaza la constituentii divizati de pozitia lor in structura sociala ideologiile lor si propensitatile care implica actiunea politica.

Democratia liberala reprezentativa vorbeste despre institutii si anume cele libere in care institutionalizarea reflexiva totusi exista o asimetrie între cele 3 elemente descrise anterior prin intrebari. Astfel alegerile jucatorilor de obicei afecteaza selectarea regulilor jocului si revesul nu exista. Alegerile deasupra deciziilor regulilor in schimb, alegerile implica asupra resurselor altele si nu vice versa . Pentru ca selectia jucatorilor si regulile ale jocului sunt mult mai mult complexe si mai mult decat distributia pura a politicilor care sunt cele ce genereaza conflictele politice intense si clivaje profunde.

Alegerile jucatorilor si regulile poarta un potential si conflict intens pentru doua motive democratia institutiilor reflexiva in care regulile se schimba si jucatorii redefinesc regulile prin crearea de nou regim. Care sunt temele politice ce genereaza clivajele politice reimplica alegerile jucatorilor, regulile, resursele dobandite.

- Alegerile jucatorilor in ordinea democratica ridica intrebarile **cetateniei** definita de o arie de jucatori care sunt imputerniciti si sa bucura de drepturi universale a participarii, conferirea titlului de membru a sistemul politic.
- Cetatenia poate fi una inclusive unde toti indivizii sunt acceptati ca membrii si poseda calitati socioeconomice, culturale etc., si cetatenia de tip exclusive in care cultura omogena a cetatenilor este definite.
- Alegerile a procedurilor deciziilor collective definite prin scop limitat a deciziilor collective a piloanelor politice a grupurilor sociale, biserici, grupuri de interese, cat si modul deciziilor collective printr-o ierarhizare centralizata a regulilor si a participarii descentralizate a proedurilor.
- Clivajele pe dimensiuni procedurale a politicii democratiilor postcomuniste sunt de la autoritarism un scop limitat si un mod ierarhizat a deciziilor collective la libertarianism un scop larg si un mod participativ la deciziile collective. De exe in al II-lea RM clivajele religioase si conflictul intre autoritarism si libertarianism au caracterizat demoratiile westice.
- Distributia resurselor si a capacitatilor care permit cetatenilor sa participe in proceduri alese pentru mentinerea unei modalitati valide a procedurilor democratiei. Astfel actorii se impart aici in cei care sustin o redistributie politica a resurselor si proponentii puri spontani a pietii alocarii resurselor.

B. Competitia unidimensionala intr-un spatiu multidimensional in care cetatenia, procedurile deciziile collective si distributia resurselor sunt elementele principale:

1. Cetatenia si procedurile politice- clivajele cetateniei sunt intre cosmopolit si particularism, intre dominant si subordonat, deciziile procesului intre Biserica si stat, protectia drepturilor civile, afecteaza procesul democratic in sine. Liberatarianismul cosmopolit are scop larg in guvernarea locala cu parlament puternic si sef executive slab, autoritarismul particularist reprezinta o natiunesi puterea de decizii puternice la diferite nivele.

2. Drepturile proprietatii si structuta economica guvernatoare, statusul- quo si clivajele politice (resursele alocate) – libertarianism versus autoritarism intre piata si nonpiata prin sustinatorii statului-quo si distributia economica opus libertarianismului cosmopolit a deciziilor democratice a distributiei resurselor statul-quo prin nonpiata alocarii economice. Statul-quo reprezinta regimul pietii in care proponentii sunt autoritarienii si particularistii, dimensiunile clivajelor competiilor partidelor.

3. Dezvoltarea industriala si clivajele alternative- am observat configuratia dominanta a spatiului intre Stanga- Dreapta intre piata si nonpiata, libertarianism- cosmopolit si autoritarism particularist,

un spatiu competitiv. Perspectiva transnationala reprezinta proportia voturilor in segmentele diferite a axei competitive care variaza in functie de dezvoltarea economica a tarii care orienteaza votantii intr-o directie sau alta, astfel ipoteza lansata este autoritarismul exclusiv etnic si regimul antiplata caracterizeaza tarile foste comuniste transformate in democratii in care elita comunista va adopta o natiune particularista si un nou mod legitim a regimului .

Astfel cei cu economia slaba se vor axa in spatiul autoritarismului si cei care fac parte din economii avansate se vor afla in libertarianismului cosmopolit totusi o diferenta intre status-quo si piata alocarii resurselor. Structura sociala este una importanta in care identitatea grupurilor sociale si orientarea intereselor grupurilor si unde tipul de resurse clasifica grupurile sociale intre castigatori sistemului si pierdanti cei care au resurse si apacitati si cei care au avut pozitii anterioare in sistemele comuniste si au ocupat functii, astfel facem diferenta intre office- invariant skills si office-dependent.

Teoria autorului incearca sa identifice sub ce circumstantei agregative si individuale caracterizate de proprietatile personale, drepturile proprietatii si nivelele de institutionalizare inclinatia de a vota bazate pe particularitatile culturale a identificarii grupurilor este inalta. Autorul propune ca partidele si votantii vor ajunge la un asa particularist mod explicit si implicit si vor subscrie a unui tipic socioeconomic program care va cauta sa incetineasca sau va opri miscarea spre o piata economica capitalista.

C. In continuarea articolului autorul ne prezinta pe scurt caracterul alegerilor tinere, "the founding elections" care au avut rolul mai mult a unui referendum impotriva comunismului. Partidele care au aparut atunci au avut in mare o orientare anticomunista si s-au diferentiat prin discurs si alte elemente nu foarte vizibile. Alegerile au avut un caracter plebiscitar iar in unele tari prezenta la vot a fost deosebit de impresionanta ,cum ar fi alegerile din Germania de Est unde 93% la suta din populatie a votat ,Cehoslovacia cu 96% prezenta la vot ,si in Romania unde circa 86% din populatie a participat. In contrast cu aceste tari asa Polonia si Ungaria au avut o prezenta slaba in comparatie cu cele enumerate mai sus din cauza intelegerii si preluarii puterii de opozitie anticomunista inaintea votului si astfel inaintea intrarii in tranzitie.

Autorul recunoaste importanta acestor alegeri in formarea sistemelor de partide din aceste tari . Kitschelt a folosit doua tipuri de date pentru a studia aceste tari:

1. A urmarit diferentierea grupurilor si formarea clivajelor in societatile postcomuniste observate si preferintele politice ale acestor noi formate grupuri.

2.A doua metoda a fost interpretarea vietii politice din Cehoslovacia,Ungaria si Polonia facuta de observatori .Dupa discutarea rezultatelor cu specialisti in stiinte sociale din tarile estice Kitschelt a ajuns la concluzia ca cercetarile au onfirmat teza initiala darn u are destule dovezi pantru a demonstra validitatea acesteia .

Cehoslovacia

Conform argumentului theoretic si logic in acelasi timp Cehia trebuia sa se dezvolte diferit fata de inferioara din punct de vedere economic Slovacia.Ar fi trebuit ca aici in Cehia sa detina puterea partidele libertariene si cu politici pro-piata ,iar in Slovacia puterea ar fi trebuit sa fie in randul autoritarienilor si ai adeptilor economiei centralizate .O confirmare a acestei teorii s-a observat mai putin la inceput dar dupa primele alegeri aceasta a fost impartasita in totalitate .

Ca miscari politice importante putem aminti in Cehia despartirea Forumului Civic in 1991 intr-un partid adept al pietei libere si a internationalismului condos de Vaclav Klaus (ministru de finante) si socioliberalii condusi de Jiri Dientbier .Primul partid a fost estimate ca acoperind 20-25% din electorat iar cel de-al doilea undeva in jurul a 4-7%.

Ca partide cu pondere demna de luat in considerare in Cehia mai putem aminti Social-democratii cu pondere de circa 7% si si comunistii si Crestin-democratii fiecare dintre ele variind intre 8-10%.

In Slovacia s-a produs aceeaasi ruptura in cadrul principalului partid .Public Against Violence s-a despartit si ce a mai ramas important din el s-a numit Miscarea pentru Slovacia demoratica ,partid anticapitalist si ultranationalist ,condus de Vladimir Meciar care intrunea 25% din totalul alegatorilor.

In rest in Slovacia locuri importante in parlament au ocupat si Patidul National Slovac cu 20% ,Crestin Democratii cu 20% si comunistii mai slab reprezentati cu 8-10%.

Odata cu fuziunea partidului lui Meciar cu comunistii s-a confirmat si ipoteza conform careia cele doua tari se vor dezvolta diferit.

Conform figurii in Cehia cat si in Slovacia partidele sunt mai slabe cu cat se departeaza de axa puterii .Exemplu sunt adusi ecologistii din ambele tari care din cauza libertarianismului si optiunii catre o economie semicentralizata coroborat cu imprumutul discursului ecologist de catre unele partide de la centru au fost proiectati in extrama si departe de axa puterii.

O data cu observatiile la fata locului constatam si aparitia clivajelor in Slovacia mai ales cel national si cel religios.

Ungaria

Ungaria s-a comportat in era postcomunista diferit fata de Cehoslovacia .Aici tranzitia a fost marcata de negocieri si toate au dus spre alegeri libere .Scene politica in ungaria a fost dominata de Forumul democratic ungar si de Alianta democratilor liberi.

Dupa observatii Ungaria nu prezinta conflicte etnice sau clivaje de aceasta natura ,in schimb apar clivaje de tipul centru-periferie si grupari de tipul nationalist ,religios sau antisemit .

Conform clivajului centru-periferie Budapesta a fost castigata de Alianta tinerilor democrati(partid ce isi limita varsta membrilor la 35 de ani) si de Alianta democratilor liberi ce au obtinut peste 30% din totalul voturilor si care sustineau o piata complet libera si o economie descentralizata.Alianta intre cele doua a format principalul partid de opozitie.

In '90 guvernul a fost format din trei partide national-populiste .

Partidele au evoluat aici inainte de caderea comunismului,Hungarian democratic forum si Alliance of free democrats existau inca din perioada '87-'88.Tranzitia catre alegeri a fost negociata .

Alianta democratilor liberi si Alianta tinerilor democrati au obtinut cu putin mai mult de 30% la alegerile din martie/aprilie '90 si a constituit principalul partid de opozitie.

Forumul democratic ungar + partidul micilor proprietary+crestini democrati=majoritatea locurilor in parlament.

Polonia

Iunie '89 negocieri intre moderatii comunisti si partea conciliatoare a opozitiei (Lech Walesa) si au dus la primele alegeri semicompetitive.

Partidul muncitoresc a fost dizolvat si au rezultat o multime de partide .Au urmat in noiembrie 90 alegeri prezidentiale .In 1989 este inceputa terapia de soc pentru a recupera ramanerea in urma si punerea tarii pe drumul spre economia de piata .

A fost inloupita vechea nomenclatura si a respins incercarile bisericii de a transformata statul in unul clerical .

Mazowiecki a obtinut in 90 locul trei cu 18% din voturi obtinand voturi din partea intelectualilor de la orase si din partea femeilor

Walesa si alianta de centru –criptoautoritarian populist – electoratul fiind format de persoane in varsta cu educatie mai slaba din mediile urban si rural in ambele cazuri ,mai ales barbati,religiosi si nationalisti.Walesa a obtinut 40%.

Timinski –milionar exilat pe vremea comunismului -23%-a prezentat un program nationalist,impotriva investitiilor straine si pentru un stat secular .Electoratul a fost format din tineri in mai mare parte .In al doilea tur electoratul s-a transformat in autoritarieni acest fapt de monstrand marea dimensiune a competitiei in sistemul de partide post-comunist poate fi modificata strategic .

Dupa 90 in Cehoslovacia ,Ungaria si Polonia sectorul de stanga a deczut iar partidele mari s-au impartit rezultand o multime de partide ele mai de success fiind ele ce s-au centrat pe axa devenind social-democrate .In toate cazurile partidul socialist istoric a disparut .

Romania

La fel ca si Cehoslovacia a fost divizata etnic .Comunismul romanesc a fost mai independent din punct de vedere politic dar stand mai prost d pd v economic .

Electoratul roman-divizare etnica

-nationalism

-slaba dezvoltare economica

FSN- 66,3%

Ion Iliescu- 85,1%

UDMR -7,2%

PNL-6,4%

Radu Campeanu 10,2%

Concluzii

Extrapolarea clivajelor ce au aparut dupa primele alegeri .Stanga a deczut daca nu a doptat partea autoritariana sau nationalista .Stanga –autoritarieni ,xenofobi

Bibliografie:

LaPalombara, Joseph. 2007. "Reflections on political Parties and Political Development, "Four Decades Later"" in *Party Politics*, no. 13, vol 12. pp.141-154;

Scarrow, Howard. 1967. "The Function of Political Parties: A Critique of Literature and the Approach" in *Journal of Politics*. Vol. 29, No. 4, pp. 770-790;

Katz, Richard S. and Mair, Peter. (1995). "Changing Models of Party Organisation and Party Democracy: The Emergence of the Cartel Party", in *Party Politics*, vol. 1 no. 1, pp. 5–28;

Duverger, Maurice.1964. "Introduction. The Origin of Parties." In *Political Parties. Their Organisation and Activity Modern State*. London: Methuen, pp. xxiii–xxxvii

Katz, Richard S. and Mair, Peter. (1996).Cadre, Catch–all or Cartel? A Rejoinder. *Party Politics*, vol. 2, no. 4, pp. 525–534.

Kirchheimer Otto. (1966). "The Transformation of Western European Party Systems", in Joseph LaPalombara–Myron Weiner (eds.) *Political Parties and Political Development*. Princeton, NJ: Princeton University Press. pp. 177–200.

Koole, Ruud. (1996). "Cadre, Catch–all or Cartel?" in *Party Politics*, vol. 2 no. 4, pp. 507–523.

Harmel, Robert–Svasand, Lars „Party Leadership and Party Institutionalisation: Three Phases of Development.”, in *West European Politics*, vol. 16 (1993) pp. 67–88

Rohrschneider Robert „Iron Law of Oligarchy or Soft Law of Democracy? Robert Michels and National Party Delegates in Eleven Western European Democracies.” Bloomington, Indiana: Indiana University, mimeo.

Fisichella, Domenico.(2007). "Unitatile sistemului politic" cap. 5 din *Stiinta politica. Probleme,concepte, teorii*. Polirom. 171-205;

Lipset, Seymour Martin–Rokkan, Stein „Cleavage Structures, Party Systems and Voter Alignments: An Introduction.” in Seymour Martin Lipset–Stein Rokkan (eds.) *Party Systems and Voter Alignments. Cross–National Perspectives*. New York: The Free Press, 1967. pp. 1–64.

Kitschelt, Herbert „The Formation of Party Cleavages in Post–Communist Democracies.”, in *Party Politics*, vol. 1 (1995) no. 4, pp. 447–472.

Bartolini, Stefano–Mair, Peter *Identity, Competition and Electoral Availability: The Stabilisation of European Electorates 1885–1985*. Cambridge: Cambridge University Press, 1990. pp. 212–249.

Ware, Alan. (1996). "Parties and Ideology" in *Political Parties and Party Systems*. Oxford: Oxford University Press, 1996. pp. 21–49. (Ch. 1. pp. 17–62).

Ball, Terence and Dagger, Richard.2000. *Ideologii politice*. Capitolele 5,6,7. Polirom.Iasi.

Oddbjørn Knutsen. 1998. The Strength of the Partisan Component of Left-Right Identity: A Comparative Longitudinal Study of Left-Right Party Polarization in Eight West European Countries in *Party Politics*, vol 4, no.1, 5-31;

Ball, Terence and Dagger, Richard.2000. „Ecologia ca ideologie” cap. 9 in *Ideologii politice*. Polirom.Iasi. 227-238;

Ignazi, Piero. 1996. “The Crisis of Parties and the Rise of New Political Parties” in *Party Politics*. Vol. 2. No. 4, pp.549-566;

Adams,James, Clark, Michael, Ezrow, Lawrence and Glasgow Garrett.2004.”Understanding Change and Stability in Party Ideologies: Do Parties Respond to Public Opinion or to Past Election Results?” in *British Journal of Political Science* no. 34, pp. 589-610;

Sartori, Giovanni. 1990. „A Typology of Party Systems.”, in Peter Mair (ed.) *The West European Party System*. Oxford: Oxford University Press, 1990.

Maurice Duverger, "Factors in a Two-Party and Multiparty System," in *Party Politics and Pressure Groups* (New York: Thomas Y. Crowell, 1972), pp. 23-32.

Fisichella, Domenico. “Transformarea voturilor in demnitate publice” in *Stiinta Politica. Probleme Concepte Teorii*, Cap. 6, sect. 6.5, pp. 231-254;

Adorno, Frenkel-Brunswik, Levinson-Sanford. *The Authoritarian Personality*. Cap. 1, pp. 1-13, 222-238;

Blais Andre.”Is it rational to Vote” in *To Vote or Not to Vote. The merits and limits of rational choice theory*.University of Pittsburg Press. pp.1-16;

Dalton, Russel J. Citizen Politics: Public Opinion Polling and Political Parties in Advanced Western Democracies. 2nd. ed. Chatham, NJ: Chatham House Publishers, 1996. pp. 40–66.

DOWNS, ANTHONY *An Economic Theory of Democracy*. New York: Harper, 1957. pp. 4–13, 296–300.